

SZÉKELY-UDVARHELY

— AZ UDVARHELYMEGYEI 48-AS FÜGGETLENSÉGI KOSSUTH-PÁRT POLITIKAI LAPJA —

— A SZÉKELYUDVARHELYI „SZÉKELY TÁRSASÁG” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE —

Megjelen hetenkint kétszer: szombatokon és vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi előljárók, papok és gazdasági egyleti tagok egész évre 8 K, tiszteletdíj, közszolgálati és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Egy példány ára 10 fillér. Helyközi telefon 15. sz.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
B E T E G H P Á L
LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyílt-tér so a 1 K. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztár osek- és kiéring 10,489. szám

A nemzet ereje.

Írta: **Lengyel Zoltán** orsz. képviselő.

Minden jel arra mutat, hogy újabb megpróbáltatásoknak nézünk eléje. Öfelsége nem fogadta el a parlamenti pártok kívánságait. A kormány ezért lemondott s egy olyan kormány fog a képviselőháznak bemutatkozni, melynek egy tagja sem tagja a háznak és a melynek ott híve nincs.

Ez a tény maga is elegendő arra, hogy minden magyart felsorakoztasson és erős elhatározásra buzdítson. Ettől függ egész jövődünk. Mert ha gyáván megadjuk magunkat: kegyelemre nem számíthatunk többé.

De azért a fejünket nem kell elvesztenünk. Elhamarkodott, avagy össze-vissza cselekvés se legyen táborainkban. Az egyik ép oly hiba volna, mint a másik.

Itéljünk józanul. Kapcsoljuk ki a mellékes szempontokat. A multat csak tapasztalásunkra használjuk fel. Egyfelől itt van a bécsi törekvés. Ez két irányban nyilatkozik meg. Bosszút állani a nemzeti ellenállás miatt s ha lehet letörni azokat, akik abban tevékeny résztvettek: ez a másik.

Mi mind a kettő ellen a legélesebben szállunk szembe. A megalázástól és bukástól nem kell félnünk. A ki a nemzetért élt, küzdött, dolgozott: azt a nemzet cserben nem hagyhatja. Amely célokat maga elé tűzött, azok keresztül vihetőségének lehetőségét biztosítani kötelességünk.

Ezért ne beszéljünk többé a koalícióról, vagy annak hibáiról. Ami volt: elmúlt. De ne élesítsük ki az ellentéteket sem a pártok között. Ezzel csak a közös ellenség malmára hajtánók a vizet. Ne essünk azonban tulzásba se. A jövő tisztességes alakulása előtt kár volna az ajtót bezárni.

Legyünk egyek abban, ami közös mindannyiunknál és ez a nemzet és alkotmány védelme. Ez ma a kötelesség! És ezért a támadások visszaverésén kívül abban is egyet kell értenünk, hogy olyan választói reform mellett foglaljunk állást, mely a parlament magyarságát és annak erejét és szabadságát biztosítja. De egyúttal minden erőszak, vesztegetés, csábítás és ígéret dacára is olyanok mellett kell szavaznunk, kik erre elegendő biztosítékot nyújtanak.

Új választás lesz és ennek nyomán új alakulás. A Khuen-féle vállalkozás csak epizódyszerűnek látszik. Vagy arra való, hogy a kritikus időt kihuzza s a kétnyes kérdéseket elintézzék ahogy tudja, vagy arra is, hogy egy új alakulás létrejöttét befolyásolja. Az előbbi esetben nem fogja a választást vezetni, az utóbbiban igen. Nekünk erre kell elkészülnünk.

Itt fog a nemzet ereje megütközni a császári akarattal... Nem először, de nem is utoljára...

A Kossuth-párt a józan méréséket, de az erő politikáját is képviseli. Tulzó jelszavak nem mentik meg az országot. Az erőtlenség pedig behódolást jelent. Ezek egyike sem utja a függetlenségi politikának, amely pedig a maga érettségében most bont igazán zászlót és most mérkőzik az egész vonalon.

De a függetlenségi politika nem jelszó. Nincs is számokhoz és határidőkhöz, ép úgy mint nincsen emberekhez se kötve. Az egy élő valóság, évszázados hagyomány, az öserő állandó birkózása az idegen elnyomással. Nem forradalom, nem elválás, nem program. Idő és viszonyok szahják meg irányát, célját, küzdelmeit. Mert a cél mindig egy: föntartani a nemzet szabadságát és intézményesen építeni ki a magyarság erejét. Aki erre dolgozik, érette dolgozik; aki ez ellen tör, akármit ígér is: a jövő haladás útját torlaszolja el.

Ez az út nincs megpróbáltatások nélkül. Nincs harc nélkül sem. Még csatavesztés is lehetséges. Rákóczy elbukott, — Kossuth száműzött lett, Csak egy az, ami ki van belőle zárva: s ez a gyáva lemondás.

Ezt nem tanultuk meg. Ebből nem eszik az osztrák S Khuen is, ha erre cél, rövidesen visszatérhet és beszámolhat megbízójának azzal: Uram a magyar nyakas volt mindig, az is maradt. Én eleget tettem kívánságodnak, de a csatát elvesztettem. Most nincs egyéb hátra, mint ismét leszállni a nemzet-hez és kibékülni vele!

Mert a békére — a nemzet javára és érdekében — mindig kaphatók vagyunk, de a harcot álljuk haláláig: Mindenki ellen!

Legundokabb igaznak mondani a valótlan. — Haragos ha magához tér, önmagára haragszik. — Ne vesd meg az igaz embert, mert szegény és ne magasztald a hűnöst, mert gazdag.

POLITIKA.

(Fővárosi tudósítónktól.)

A válság új fejezethez ért. Nem; megoldott, mert azok a kérdések, amelyek a válságot felidéztek, még semmi irányban sem nyertek megoldást, hanem egyszerűen újabb stádiumba lépett, változott körülmények között próbálkoznak megoldásával. A változás a kormány tagjainak személyében van. A régi kormány tagjai távoztak helyükről és új emberek léptek örökükbe, akik más utakon és módokon igyekeznek az állapotok békés egyensúlyát helyreállítani a politikai közeletben.

Hogy ez a változás mennyiben hozza közelebb a válságot megoldásához, azt ebben a pillanatban természetesen még nem lehet határozottan megállapítani. Tény az, hogy az új kabinet tagjai — eddig legalább kivétel nélkül olyan politikusok sorából kerültek ki, akik a parlamentben nem foglaltak helyet és a Nemzeti Társaskörrel fűzi össze őket érzelmi közösség, amely politikát ugyan nem űz, de politikai hitvallása nyilvánvaló. Bizonyos továbbá az is, hogy a válságot felidézett kérdések dolgában az új kormány nem hoz semmiféle engedményt a korona részéről.

Ezek a tények egyáltalán nem alkalmasak arra, hogy az új kabinettel szemben bizalmat gerjesszenek és kedvező magatartásra hangolják a parlamenti pártokat. A pártok azonban csak akkor foglalnak vele szemben végleges álláspontot, ha ki fogja fejteni a parlamentben programját, amelyet eddig feltétlenül őriz és a melyről csak ellenőrizhetetlen hírek vannak forgalomban.

Hogy a kormány élére más emberek kerültek, ez a dolog egy szempontból feltétlenül örömdetes. Abból a szempontból tudniillik, hogy a volt kabinet tagjai végre szabadulhattak lehetetlen helyzetükből, amely teljesen megbénította cselekvési képességüket és az ex lex beálltával a legkínosabb szituációba sodorta őket. Másfelől a volt miniszterek most már politikailag sincsenek semmi irányban feszélyezve és fokozott mértékben szentelhetik magukat pártjaik irányításának és szervezésének.

A kormány helyzete meglehetősen nehéz. A parlamentben semmi támasza sincs és nagy kérdés, hogy tud-e programjának valakit megnyerni. A függetlenségi pártok az ellenzék padjairól fogadják Khuen vállalkozását és nem hajlandók támogatására, ha nem hoz engedményeket. Az alkotmánypárt egyelőre semleges magatartást követ és csak a kormány programjának nyilvánosságra jutásakor fogja precizirozni álláspontját.

Khuen helyzetét nagyban gyengíti az, hogy az alkotmány-pártot nem sikerült megnyernie eddig. Ennek az oka az, hogy a kabinet tagjainak kiszemelésekor mellőzte az alkotmány pártot és ahelyett, hogy mint eleinte hirdették — a hatvanheteseket igyekezett volna tömöríteni, tisztán a parlamentben képvisellel nem bíró Nemzeti Társaskörre támaszkodott, ugyan az oka annak is, hogy a néppárt ellenségesen fogadja a grófot és egyes tagjai ad hoc szövetkezésen dolgoznak, amely az ellenzéki pártokat egységesen sorakoztatná Khuen-Héderváry gróffal szemben.

A parlamenti pártok különben pártközi konferencián fogják megállapítani, minő magatartást kövessenek az új kabinettel szemközt. A miniszterelnök pedig személyesen fogja felkeresni a pártok vezérembereit, hogy ismertesse velük programját. A miniszterelnöknek ezen tanácskozásai és a tervezett pártközi konferencia mindenesetre döntő jelentésűek lesznek az események további alakulására nézve.

Erdekes, hogy a bécsi lapok nem jósólnak az új kormányhoz hosszú életet és csak rövid átmenetre szólnak tartják. Sok helyütt kedvezőtlen benyomást keltett az is, hogy a kabinet csak nehezen tudott megszületni és Khuen gróf több napos tárgyalások után sem tudott teljes kabinetet összehozni. Ha Tisza István gróf nem kel Khuen gróf támogatására, akkor talán nem is nyert volna a kabinet életet. Tisza gróf magatartása is sok szóbeszédre szolgáltatott alkalmat és az általános felfogás az, hogy Tisza csak azért nem sietett Lukácsnak is segítségére, mert ő a függetlenséggel kereste a megegyezést.

A jövő esélyeit korai volna még találgatni. Az valószínű, hogy az új kormány, miuthogy többsége a parlamentben nincs és támogató többségi pártra bajosan is számíthat, fel fogja oszlatni a parlamentet. Evvel az egész válság a nemzet itélőszéke elé kerül és a választók fognak döntőleg beleszólni a politikai erőviszonyok elrendezésébe.

Az eljövendő választási küzdelmekre valamennyi párt nagy erővel készülődik. A függetlenségi pártok előreláthatólag közösen fognak a küzdelemben indulni, sőt lehet az is, hogy addigra talán sikerül az egyesülést is megcsinálni. Ennek tárgyi ellentétei úgy sincsenek, az esetleges személyi ellentéteket pedig háttérbe kell, hogy szorítsa az ország érdeke. A függetlenséggel bizalommal néznek a választások kimenetelére és a győzelem reményében bontják ki a harci lobogót.

Reméljük-e ?

Ha egy rövid pillantással megvizsgáljuk a multak azon eseményeit, a melyek ipari és gazdasági életünket közvetlenül érintették, megvizsgáljuk helyzetünket és körülményeinket, oly sötét képek tárulnak szemeink elé, a melyek elborítják lelkünk világát és csüggedve kérdezzük, remélhetünk-e jobb jövőt?

A mult sötét, zordon, tele van sok keserű megpróbáltatásokkal, kinos csalódásokkal. Ott látjuk négy százados sanyargatásaink nyomait; ott látjuk, hogy az osztrák uralom fejlődésünkben és haladásunkban mily alávaló fondorlatokkal tartóztattott föl; mily gyalázatos uton-módon fölhasznált minden eszközt, minden alkalmat, hogy a magyar iparos osztályt és most már a gazdaközönsgét is teljesen letörje; megfosztani igyekezőn nemzeti és állami életünkől is.

Midőn azt hittük, hogy Bécs járma alól fölszabadultunk; midőn a sok megpróbáltatás után az alkotmányos élet mezejére léptünk, azt gondoltuk, hogy új korszak, a haladás, a boldogulás korszaka végre megnyílt előttünk. A legszebb remények kecsgették, de mint minden alkalommal, úgy akkor is keserű csalódások váltották fel. Kormányaink a legnagyobb hazafiatlansággal viselkedtek irántunk. Valahányszor saját érdekük megkívánta, kiszolgáltattak bennünket az osztrák érdekeknek. A kegy és hatalmi állások fönntarthatása volt egyedüli céljuk. Az iparososztályban, mint a társadalmi osztályok legfüggetlenebb elemében, erős elleniséget láttak. Minden irányban föltartóztatták. Találkoztunk még a 90-es években is olyan intézkedésekkel, melyek ezen osztály letörésére irányultak. Ezért fokozatosan szegényedtünk, a kisipar pusztult és e miatt az iparosok 100-1000-réval hagyták el iparunkat, — a mit a népszámlálási statisztika is bizonyít: 1890-ben volt önálló férfi iparos 326,952 és 1900-ban már leapadt 313000 re; csökkenés 13000.

De mint minden mulandó itt a földön, úgy ennek végórája is bekövetkezett. Az a rendszer, melynek sulya alatt négy évtizeden át sorvadtunk, rombadült. Az 1905-ik évben nemzetgazdasági életünk fordulópontjához értünk. Midőn Kossuth Ferenc a kereskedelmi kormányzást a kezébe vette, új korszak nyílt meg a magyar ipar történetében. Mintha azt a százados mulasztásokat, s annak nyomorúságait egyszerre akarta volna elsimitani, oly szorgalommal és erős akaratlalt munkált a magyar ipar föllendítésére, az iparosok szellemi fejlesztése és anyagi helyzetének javítására. Nem maradt el onnan a hol tenni kellett, nem volt fukar, a hol segíyezni kellett.

Kossuth Ferenc és Sztérenyi József azon nemzet-történelmi irányzatnak a harcát vették föl, a melyet egykor Kossuth Lajos és Széchenyi István képviseltek. Rövid kormányzási idejük alatt annyit tettek e téren, a mennyit négy évtizeden keresztül az addigi összes kormányok nem tettek.

Tekintsük csak az utóbbi három évi ténykedésüket: 1907-ben adott a kormány a kisipar fejlesztése és

segélyezésére 3400000. 1908-ban 1811406, 1909-ben 3382659, összesen 7594101 koronát. E nagy arányú segélyezésnél gondot fordítottak arra is, hogy a szövetkezeti és más iránti érdeklődés ébredjen föl az iparosokban. Ezért a fenti összegből 1907-ben 18 szövetkezet és szövetkezeti szakcsoport részesült pénzsegélyben, gép és munka eszközökben 636925, 1908-ban 26 szövetkezet és szövetkezeti szakcsoport 440040, 1909-ben 15 szövetkezet és szövetkezeti szakcsoport 419320, összesen 1486185 korona értékben.

Be kell ismernünk azonban, hogy ez a nagy arányú iparfejlesztési akció sem felelt meg minden tekintetben a kívánalomnak, mert ezen horribilis összegnek jelentékenyebb része oly irányban használtatott fel, mely ugyan életszükségletet képez, az iparfejlődés és anyagi jólét egyik alapfeltétele, de gyümölcsét későbbre hozza meg. Nagyobb tevékenységet kellett volna fordítani a jeleni csaknem egy félmillió önálló iparos megmentésére, akik elszegényedve, forgalmi tőke és hitel hiánya miatt, a legfáradtságosabb küzdelem kifejtése mellett is alig képesek magukat és családjukat fenntartani.

Nem a kormány akaratán mulott, hanem egy részt az iparosok nem törődőmségén és leginkább a vezető férfiak hiányán. Hiába van meg fön az akarat, az áldozatkészség, ha nem tárjuk föl, hogy hol van a baj; az üzleti és helyi viszonyokhoz alkalmazkodva, milyen irányban kell közvetlen orvoslást nyújtani: és pedig az egyesületek, szövetkezések keretei között.

A szövetkezetek vagy szövetkezeti szakcsoportok, — s még ez utóbbi sokkal inkább, mivel szigorubb ellenőrzés alatt áll, mert a helyi ipari hitelszövetkezetek, vagy az országos központi hitelszövetkezet, a kormány és még erre a célra kinevezett feyeelmi bizottság ellenőrzése alatt áll, melynél fogva mulasztás vagy visszavétel kizártnak tekinthető — vannak hivatva a haladás elősegítésére, az anyagi jólét megalkothatására.

A szövetkezet azon szervezet, melyben a legszegényebb emberek tömörülhetnek, szaktudásukat érvényesíthetnék és ellenálló képességet fejthetnek ki a versenyben. Erőt nyújt arra, hogy kevesebb gondot, keresőbb törődést javíthatnak a helyzetünkön és maguknak nagyobb nyomtatékot és tekintélyt szerezhesenek.

A szövetkezet szegényebb emberek érdekei védelmére és előmozdítására lévén hivatva, ezért a kevésbbé vagyonosabbak is ellenszenvvel viselkednek iránta. Részt talán irigydésből, másrészt pedig a nemtörődőmség: „hát én úgy is megélek valahogy!” Ezért a hol az iparosok többségében meg is van a szövetkezeti eszmék iránti lelkesültség, föltudják fogni annak kiszámíthatatlan előnyeit, még ott is a szövetkezés nagynehézségbe ütközik. A vezető férfiak hiányán, sőt még a helyi ipari szövetkezetek igazgatósága közönyösségén is megtörik.

Példát találhatnánk erre itt nálunk is, ebben a kis városban. Pedig olyan iparos osztálya van ennek a kis székely városnak, a minél különbbel aránylag nem sok város dicsekedhetik. Köztudomásu az is, hogy itt bi-

zony nehéz megélhetési viszonyok vannak, nagy küzdelmet kell kifejtenie minden szakmabeli önálló iparosnak. Azt is látjuk, hogy helyi iparosaink nagyobb csoportokban hagyják itt a családi tüzhelyet, mennek messzi idegenbe. De azért látunk-e valamelyes alkotást, mely által valamelyik iparágnak előny nyújtatnak? Látunk-e mozgalmat, vagy hallunk-e csak egy szót is, mely egyik vagy másik iparost buzdítaná arra, hogy egyesüljenek, hogy a körülmények folytán kínákozó előnyöket fölhasználhassák? Nem, sőt ha az iparosok maguk mozdulnak meg, ha nagy nehezen szövetkeznek is, bizonyos körülmények folytán meggátoltatnak, célhoz nem juthatnak.

Most, midőn a már elbucsuzott kormány föl akarta emelni az iparos osztályt, azok érdekeinek előmozdítására minden lehetőt megtett; mi elhagyatott árvaságban szinlődünk.

Ha ezeket komolyan elgondoljuk, igazán aggódva kérdezhettük: reméljük-e? Lesz-e feltámadásunk vagy örökre megsemmisülünk?!

Rájk József.

Válasz Kriza Sándor nyílt levelére.

A „Székely-Udvarhely“ ez évi január hó 9-én megjelent számában Kriza Sándor homoródalmási áll. isk. ny. igazgató-tanító úr, az Udvarhelyvármegyei Tanítóegylet mult évi december hó 18-án tartott közgyűlése alkalmával az erkölcsi nevelés biztosítása tárgyában tartott felolvasása kapcsán beterjesztett és szótöbbséggel elfogadott határozati javaslatának első pontja ellen beadott felebbezésünkért „Nyílt levélben“ „felnőttek oktatásában“ részesíti a vele nem egy nézetben levő kartársait, s közelebbről a hivatkozott pontnak felebbezőit. Erre nézve válaszunk az, hogy ha érdemleges dolgot tanulhatunk, bárkitől szívesen vesszük; a vallást a tanításnak a népiskolákból való törlése tárgyában tett indítványa érvényre jutása ellen azonban bárminő kioktatása dacára is küzdenünk kell és küzdeni is fogunk. Álláspontunk helyességét igazolja az ezen ügyből kifolyólag kiadott tanfelügyelői „Határozat“, melyet szószerint az alábbiakban közlünk:

Udvarhelyvárm. kir. tanfelügyelőjétől.

144—1910. szám.

Tárgy.

Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi állami iskola igazgató, Gál Imre és Lőrinczy Béla székelyudvarhelyi áll. elemi iskolai tanítók felebbezése az Udvarhelyvármegyei Általános Tanítóegylet által 1909. évi december hó 18-án Székelyudvarhelyen tartott rendkívüli közgyűlésben Kriza Sándor ideiglenesen nyugdíjazott állami elemi iskolai igazgató-tanító javaslata alapján szótöbbséggel alkotott következő határozata ellen:

„Az erkölcsi nevelés biztosításának jól felfogott érdekéből közgyűlés szükségesnek találja az érvényesíthető magyar nemzeti irányu erkölcsi nevelés követelményei szerint az 1868. évi 38. t.-c. 57. §-a államhatalmi intézkedéssel bővítették akként, hogy a hitani tételek hitfelekezeties tanítása (dogmatizáló) vallástani tanítás) még a felekezeti jellegű isko-

lákban sem, annál kevésbbé az állami és községi iskolákban ezután se nyerjen semmi tétet.“

Határozat.

A tanítóegyletnek ezen határozatát a közbevetett felebbezés folytán feloldom.

Indokok:

1. A vallás az emberi szívnek legszebb virága, az emberi értelemnek koronája. Minden nemes érzés, mi az embernek örömet, boldogságot ad, a vallás isteni erejéből fakad. A vallás az, mi megtanít Isten félelmére, hazánk, embertársaink önzetlen szeretetére. Valóságos embereké csak a vallás tehet bennünket. Vallás nélkül az ember csak önös érdekeivel foglalkozik. Mások öröme, boldogsága hidegen hagyja, csak arra néz, miből saját magának haszna származik. A vallásos ember lelke emelkedettségének erejével abba a fönséges légkörbe száll föl, hol az altruizmus virága diszlik, lelkének tisztaságával és fennköltségével részese lesz az Istenségnek. A vallástalan ember tekintetét a földre szegezi, mert örömeit csak ettől várja és önkéntelenül is állattá lesz, mely csak füvet keres s melynek sejtelve sincs arról a szellemi világról, hol a legtisztább, a legnemesebb örömek teremnek. A vallásos ember hasznos tagja a családjának, egyházának, hazájának, a vallástalan ember átka mindeniknek.

2. A lelkiismereti szabadság minden embernek legdrágább kincse; a lelkiismereti szabadság elve pedig követeli, hogy minden ember azt az Istent imádhassa, kinek fölséges lényé értelmi és érzelmi világában él és úgy imádhassa, a mint azt az édes anyai tejjel magába szivta, a mint arra jó tanítói oktatták, a mint szeretett szülőitől, testvéreitől, rokonaitól nap-nap mellett látja, a mint az legsajátosabb tulajdonává lett és második természetévé vált. Legkevésbbé a tanítókhöz volna méltó, ha a lelkiismereti szabadságot sérteni kívánóak avval, hogy a hitfelekezeti vallásos nevelés ellen foglalnának állást akkor, midőn ezt milliók szent hagyományai, lelki üdve s tételes országos törvények védelmezik.

3. A vallás-erkölcsi nevelés érdekei nemcsak ki nem zárják, sőt ellenkezőleg feltételezik, annak legmelegebb ágyává teszik a hitfelekezeti vallásos oktatást. Ez is nem arra tanít-e, mire a tanítótság a vallás-erkölcsi oktatás buzgó teljesítésével törekszik? Nem mind a kettőnek egy s ugyanazon végcélja van-e? Nem mindkettő vallásos, jó erkölcsű, munkás, ember-szerető ifjúság nevelésére törekszik-e? Nem kiegészíti-e a kettő egymást és nem támogatja-e egymás működését? Miért támadnának tehát egymás ellen, miért lennének ellenségek, midőn kötelességük, hogy testvéri szeretetben összeforranak.

4. Az Udvarhelyvármegyei Általános Tanítóegylet tagjai legnagyobb többségükben állami és községi tanítók. Kiktől hallották, hogy állami és községi elemi népoktató intézeteknek nem vallásos irányban és szellemben kell nevelniök és oktatniök? Ez iskolákat az elfogultak ma is vallástalan intézményeknek tartják. Miért kell e téves fölfogásnak köllően meg nem fontolt határozatokkal tápot adni? Annak a téves fölfogásnak a terjedése, vagy épen igazolt volta

az állami és községi elemi népiskolák elleni általános ellenszenvet tenné uralkodóvá és azok megszűntetését vonná maga után, mivel imádott hazánkban — legyen hála és dicsősége érte a Magyarok Istenének — nagyon messze vagyunk még a kozmopolitizmusnak azon boldog (!) korszakától, mikor meg fogjuk tagadni apáink hitét, meg fogjuk tagadni a földet, hol bölcsőnk ringott, melynek minden rögéhez kegyelet és érdek, keserű vagy édes emlék fűz s mikor nekünk is legfőbb életelvünk lesz: „Ubi bene, ibi patria.“ Én azt tartom, hogy ezt az elvet az emberben nem az ember, hanem az állat találta ki, mivel ezt viszi ösztöne a jobb legelő után.

5. Az életnek legnagyobb tanító-mestere a történelem. Ennek példái, igazságai pedig megcáfolhatatlanul hirdetik, hogy a hol a vallás leesett az őt illető piedestálról, ott romlásnak indult a közerkölcs, csökkent a lakosság száma, a hazaszeretet elveszítette vonzó erejét, és a nép a pusztulás biztos lejtőjére jutott. Csak ki kell nyitni szemünket, hogy visszarettenjünk a szomorú példától, mely előttünk áll.

6. A tanító magasztos hivatásával nem a harc, hanem a nyugodt, békés fokozatos fejlődés szolgálata van összekötve; már pedig a hitfekezeti vallásos oktatás ellen való állásfoglalás elkeseredett harcot provokálna. Szegény magyar hazánk ezer bajához még csak az kellene, hogy fiai nemcsak a politikai, de a vallási szenvedélyek dühében is gázoljanak egymás erkölcsi javaiban.

7. Az Udvarhelyvármegyei Általános Tanítóegyesület működésének körén — az alapszabályok világos rendelkezései értelmében — az állam vagy kulturpolitikai kérdések kívül esnek, holott a Kriza Sándor által véletlenül fölszínre hozott kérdés a legnagyobb, egyszersmind a legnehezebb kulturpolitikai kérdések közé tartozik, melyet tárgyalni s melyre nézve határozatot alkotni a tanítóegyesület jogosítva nem volt.

Ezen okok alapján a szóban lévő határozatot föl kellett oldanom.

Erről Szász Ferenc siménfalvai lakos, tanítóegyesületi elnököt és Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi lakost, mint a tanítóegyesület tagját s általa föllebbező társait oly hozzáadással értesitem, hogy ezen határozat ellen a m. kir. vallás- és közokt. miniszter úr Ő nagyméltóságához intézendő s hozzám e határozat vételétől számított 15 napon belül benyújtandó föllebbezésnek van helye. Székelyudvarhely, 1910. január 10.

Rhédei János,
kir. tanfelügyelő.

Több mondani valónk e tárgyban nincs.

Gyerkes Mihály. Gál Imre.

HIREK.

— **Kinevezés.** A pénzügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök a kolozsvári kataszteri igazgatóság működési területére Bolyai Gáspár székelybethlenfalvi lakost ideiglenes minőségű kataszteri biztosnak; Kiss Ferenc székelyudvarhelyi lakost ideiglenes minőségű számgyakornoknak nevezte ki.

— **Szabad Lyceum.** Az ipari munkások szabad lyceumán a múlt vasárnap délután Petrányi Miklós szakiskolai tanár tartott mindvégig nagy figyelemmel és érdeklődéssel hallgatott előadást mintegy 182 hallgató jelenlétében „A művészi ipar kialakulásáról“; ismertetve az ipar és az iparművészet fejlődését, s legkiváltebben ezen két irányzatnak egyesítését, melynek gyümölcseképpen fejlődött ki azután a művészi ipar. Előadást megelőzőleg a dalárda tagjai Horváth József ref. kántor kar-nagy vezetésével: Nagy János, Vadasdy Sándor, Tamás Gáspár, Kassay József, Koronkay Ferencz, Potor Gergely és Mordán Dénes énekeltek a hallgatóság élvezetére; Méty Albert iparos ifju pedig igen ügyesen szavalt. Előadónak a hallgatóság elismerő köszönetét Bíró István biz. elnök tolmácsolta lelkes szavakkal, s kifejezve dicséretét a dalárda törekvő tagjainak és a szavalónak. Végezetül a Szózatot énekelte el a nagyszámu hallgatóság. Ma délután Ferenc Tivadar főreáliskolai tanár tart előadást.

— **Az adókéivetés** ex-lexben sem szűnetel. Figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy a ház- és földbirtokukat terhelő kölcsönöket, a városi adóhivatálnál és falukon a körjegyzőknél díjmentesen kapható bevallási íveken e hó 31-ikéig okvetlenül jelentésük be, mivel a megfelelő engedményben csakis ekkor részesülhetnek.

— **Előadás a siketnémákkal.** A kolozsvári siketnéma intézet tanárai január hó 31-én a Budapest-szálló színház termében a siketnémák oktatásáról e humánus intézmény ismertetése céljából előadást tartanak, s az oktatások mikéntjét növendékeikkel gyakorlatilag is bemutatják. Belépti díj a költségek fedezésére felnötteknek 1 korona, diákoknak és gyermekeknek 20 fillér. Kezdeté délután 5 órakor. Az érdekes előadásra már most felhívjuk közönségünk figyelmét és jóakaratu támogatását.

— **Mást választottak.** Tamás P. Györgyöt Oroszhegyből törvényhatósági bizottsági tagnak választották volt. Azonban irni és olvasni nem tudván, választását megsemmisítették. Most aztán az analfabéta székely helyett más bizottsági tagot választottak. Kiss András köztisztletben álló plebános nyerte meg a választók többségének bizalmát és így ő lett a törvényhatósági bizottság arra mindenesetre érdemes tagja.

— **Apponyi Albert gróf bcsuja.** A távozó közoktatásügyi miniszter vármegyénk kir. tanfelügyelőjéhez a következő leiratot intézte. A magy. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől. 187. eln. szám. Ő császári és apostoli királyi Felsége f. évi január hó 17-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával magyar vallás- és közoktatásügyi miniszteri állásomról való lemondásomat legkegyelmesebben elfogadni méltóztatott. Midőn erről Tanfelügyelő Urat tudomás vétel végett értesitem, felhasználom az alkalmat, hogy őszinte szívből köszönetet mondjak azért az odaadó támogatásért, melyben engem közoktatási kormányzásom egész ideje alatt szíves volt részesíteni. Budapest, 1910. évi január hó 17-én. Apponyi z. k. Tekintetes Rhédei János

kir. tanfelügyelő urnak Székelyudvarhely.

— **Tanfolyam Oroszhegyen.** Zetelaka után most Oroszhegy nagyközségben szervezték a varró- és szabászati tanfolyamot, melyet Mihály Juliska tanfolyamvezető e hó 20-án 16 leány és asszony részvételével megkezdett. A tanfolyam három hónapig tart.

— **Köszönet.** Mindazoknak, kik szeretett felejtethetetlen leányunk megboldogulása alkalmából részvételüket fejezték ki, fogadják ez uton hálás köszönetünket. Gálffy Endre és neje.

— **A magyar falu jegyzői lakása.** A Magyar Mérnök és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályában Csányi Károly indítványt tett a község-házak és falusi jegyzői lakok művészivé és magyarossá tételére vonatkozólag. Az indítvány alapon dolata tulajdonképpen — mint a Vállalkozók Közlönyében Rerrich Béla írja — Dr Bartók József, az Iparművészeti Társulat alelnöke, ki a nevezett társulat választmányi ülésén javasolta ezt oly képpen, hogy a kérdés megbeszélése végett az Iparművészeti Társulat, valamint a Magyar Mérnök és Építész-Egylet és a Jegyzők Országos Egyesülete kiküldöttjeiből bizottság alakíttassék a terv megvalósításának előmozdítására. A falu első háza a község háza és az iskola; ezek művészivé és magyarossá tétele által nem csak szebb középületeket teremthetnénk, de jó példával járnánk elől a magyar falusi lakóházaknak modernebb irányban való ésszerű közeledéséhez. Az eszmét és annak felhasználását ajánljuk az E. M. K. E., valamint a Székely-Társaságok különös figyelmébe.

— **Kereskedők reklámestélye.** A székelyudvarhelyi kereskedők ezuton értesítik a n. é. közönséget, hogy f. hó 29-én, a kereskedők hája alkalmából, este 7 órakor az összes kereskedői üzletek be lesznek zárva és a következő napon (vasárnap) is egész napon át zárva maradnak. Kérik a n. é. közönséget, hogy szükségleteiket idejekorán beszerezni sziveskedjenek, nehogy e miatt hátrányuk származzék.

— **Táncvizsga.** Sára Miklós okleveles táncitanító a középiskolai növendékekkel ma (vasárnap) tartja meg táncvizsgáját, melyre a n. é. közönséget e helyen tisztelettel meghívja. A táncvizsga d. u. 4 órakor a Budapest-szálló színháztermében kezdődik és a különleges táncokat, mintegy husz pár táncolja.

KÖZÖNSÉG KÖRÉBŐL.*

Cáfolat.

Tekintetes Szemlér Ferenc, Luchau Gyula, Kovács János, Frölich Ottó r. k. főgimn. tanár urak által, a „Székely-Udvarhely“ és az „Udvarhelyi Híradó“ című lap 1910. január hó 16-iki számaiban közzétett nyilatkozataikra.

Alólirott, mint az „Első Székely Házi-ipari Országos Szövetkezet“ ügyvezető igazgatója, a tiszta igazság megállapíthatása érdekében, a nagy közönség előtt kijelentem, hogy fenn nevezett tekintetes Tanár urak azon nyilatkozata, mely szerint szövetkezetünk igazgatósági tagságát

*E rovat alatti közlöttekért a beküldő felelős. Szerk.

nem fogadták el s hogy csak mint rendes alapító tagok iratkoztak be, nem felel meg a valóságnak. A tiszta igazság az, hogy fenn nevezett tekintetes Tanár urak szövetkezetünkbe, mint rendes alapító tagok, mai napig sem iratkoztak be és beiratkozási díjban mai napig még egy fillért sem fizettek be. Ellenben saját kezükkel aláírt nyilatkozattal, mely nyilatkozat birtokomban van s ez iránt érdeklődők nálam bármikor megtekinthetik: az igazgatóságba beléptek. Ennek szövege így hangzik: Az „Első Székely Házi-ipari Országos Szövetkezet“ igazgatósági tagságát sajátkezüleg aláírt nyilatkozatommal elfogadom. Székelyudvarhelyt 1909. év június hó 2-án.

1909. év június hó 22-én Székelyudvarhelyt, a vármegyeház kistermében tartott rendes közgyűlésen fenn jelzett nyilatkozatuk alapján igazgatósági tagokká megválasztattak. Ezen választás a „Székely-Udvarhely“ című lap 1909. év június hó 24-iki számában nevük leközlésével közzé is tétetett.

1909. év július hó első hetében méltóságos gróf Mikes János, r. k. főesperes ur, mint a szövetkezet elnöke, össze hívó ívvel meghívta a r. k. főgimn. nagytermében tartandó igazgatósági gyűlésbe. Ezen meghívót is fenn nevezett tekintetes Tanár urak szintén saját kezűleg láttamozták; azonban a gyűlésen nem jelentek meg. Éppen ezen tényekkel megakadályozták a szövetkezet üdvös fejlődését.

Mindezeknek dacára megnyugtathatom a nagyközönséget s különösen azon igen tisztelt háromezer honfit és honleányt, kiket szerencsénk van hol egy, hol több üzletrésszel Tagjaink sorába tudni, hogy dacára a felmerült méltatlan támadásoknak s az „Udvarhelyi Híradó“ folyó hó 16-iki számában közzétett kárörvendő, gúnyos cikkének, melyben cikkíró jóéjszakát mond szövetkezetünkre, Szövetkezetünk meg fog maradni és elfogja érni magasztos optimista célját akkor is, ha akad néha egy-egy pesszimista, a ki egyoldalú, korlátozott tulajdonságaitól üzve, üszköt dob a megbecsülendő magasztos munkába.

Székelyudvarhelyt, 1910. jan. 21.
Tisztelettel:

Kathonay Béla,

Fogzás.

Ne ijedjen meg, hanem adjon gyermekének egy kevés SCOTT-féle Emulsiót és vessen véget álmatlan éjjeleknek, a könnyedség, a melylyel ezután fogak jönni fognak, meg fogja Önt lepni

A Scott-féle Emulsió

kellemesen emészthető formában tartalmazza éppen azokat az anyagokat, a melyek megkívántatnakfehér, egyenes és erős fogak növényezéséhez.

SCOTT-féle Emulsió tisztaságát és erejét semmi sem mulja felül.

A SCOTT-féle EMULSIÓ a legkiválóbb.

Egy eredeti üveg ára 2 K 50 f. Kapható minden gyógytárban.

Az Emulsió valóban a SCOTT-féle emulsió, a halászi, kefirli, hígelműve van.

Szám: 53—910. kj.

Árverési hirdetmény.

Felsőrákos község előjárósága ezennel közzhírre teszi, hogy a község tulajdonát képező korcsmahelyiség — mely 4. szoba, földszinti konyha és pincéből áll — *folyó évi február hó 14-én d. e. 10 órakor a község-házánál*, az 1910. évi április hó 24-től 1913. évi április hó 24-ig terjedő időre, nyilvános árverésen haszonbérbe adatik.

Kiküldési ár: évi 650 korona, melynek 10 százaléka bánatpénzzel leteendő.

10 százalékos bánatpénzzel ellátott zárt ajánlatok is elfogadhatók.

Utóajánlatnak helye nincsen.

Italmérési engedély a bérleti időre bérlet nevére átruházhatók.

A helyiségnek 2 utcára nyíló ajtóval bíró szobája van, amelyeknek egyike szatócás üzlet berendezésére alkalmas.

Részletes feltételek a községi jegyzői irodában és a községi bírónál hivatalos órák alatt megtekinthetők s kívánatra — postaköltség küldése ellenében — bárkinek megküldetnek.

Felsőrákos, 1910. január 18.

Kiss Jenő
közs. jegyző.

Asztalos János
közs. bíró.

711—1909. tkvi. sz.

Hirdetmény.

Parajd község közös erdő és legelő illetményéről készült telekjegyzőkönyve arányosítás következtében az 1869. évi 2579. I. M. szabályrendeletre képest átalakították, és ezzel egyidejűleg mindazon ingatlanokra, melyekre az 1886. évi 29. t. c. 1889. évi 38. t. c. és az 1891. évi 16. t. c. cikkek a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzését rendelik, az 1892. évi 29. t. c. cikkben szabályozott eljárás a telekkönyvi bejegyzések helyesbítésével kapcsolatosan foganatosítottatik.

E célból az átalakítási előmunkákat és a helyesbítési eljárás Parajd községben 1910. évi február hó 28. napján fog kezdődni.

Ennélfogva felhívjuk:

1. Az összes érdekeltek, hogy a birtokosok tárgyaláson személyesen vagy meghatalmazottjaik által jelenjenek meg és az új telekkönyvi tervezet ellen netalan észrevételeiket annál bizonyosabban adják elő, mert a régi telekkönyvek végleges átalakítása után a téves átvezetésből eredhető kifogásokat jóhiszemű harmadik személyek irányában többé nem érvényesíthetik;

2. mindazok, akik a telekkönyvekben előforduló bejegyzésekre nézve okadatolt előterjesztést kívánnak tenni, hogy a kiküldött bizottság előtt a kitűzött határnapon kezdődő eljárás folyama alatt jelenjenek meg és előterjesztéseiket igazoló esetleges okirataikat mutassák fel.

3. mindazok, kik valamely ingatlanhoz tulajdonjogot tartanak, de telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okirataik nincsenek, hogy az átírásra az 1886. évi 29. t. c. 15—18. §-ai és az 1889. évi 38. t. c. 5., 6., 7. és 9. §-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött előtt igazolják, vagy odahassanak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött előtt szóval ismerje el és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyt nyilvánítsa, mert különben ezután jogait nem érvényesíthetik és a helyeg és illeték elengedési kedvezménytől esznek, és

4. mindazok, kiknek javára tényleg már megszűnt követelésekre vonatkozó zálogjog, vagy megszűnt egyéb jog van nyilvánkönyvileg beje-

gyezve, ugyancsak az ily bejegyzésekkel terhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztését kérelmezzék, illetve, hogy a törlési engedély nyilvánítsa végett a kiküldött előtt jelenjenek meg, mert ellenesetben a bélyegmentesség kedvezményétől esznek.

A kir. törvénytörvény telekkönyvi hatósága.

Székelyudvarhely 1910. január 18.

Gyarmathy Ferenc
kir. tszéki bíró.

Haszonbérbe adó, esetleg örök áron eladó egy 74 kat.

h. terjedelmű tagosított birtok, mely részben Székelyudvarhely város, részben Bikafalva község határában fekszik s a várostól a régi országot mellett mintegy 2 kilométernyire van. Értekezhetni Ugron Gáspárnál Bikafalván.

BOR!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Kiadó lakás.

Székelyudvarhelyt, Bálint-utca 24. sz. alatti belső rész 2 lakrész udvarral és melléképületekkel, valamint veteményes kerttel kiadó. Értekezni lehet Kossuth-utca 50. sz. alatt a tulajdonossal.

Czell Frigyes és Fiai

bortermelők és bornagykereskedők **Medgyes.**

Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hórdókban és palackokban. Kitűnő sajáttermésű és vörös borok.

Ne feledje el

hogy a hirdetések gondos átolvasása hasznára lesz Önnek valószínűleg

Aki nálunk hirdet annak sikere van.

A hirdetés szövegezésében szívesen segítünk; kívánatra kliséket is beszerzünk.

Hirdetőinknél történő megrendeléseik a „Székely-Udvarhely”-re hivatkozni sziveskedjék

MIÉRT

nem előfizetője Ön is

AZ ÜZLET

című szaklapnak? Mert nem ismeri, mert nem tudja, hogy ez a legjobb magyar kereskedelmi szaklap. Két korona csakegy negyedévre e lapnak előfizetési díja.

Aki e csekély összeget „AZ ÜZLET”-re rácsánja, az jó üzletet csinált. Mutatványszámotígyen küld a kiadóhivatal Budapest, VIII. Baross-u. 22. (Budapesti Bazar-ház.)

1848 eredeti angol, francia és amerikai tőzletmodell közül a BUDAPESTI BAZÁR egy évfolyamában. Előfizetési ára: **negyedévre 2 korona.** Ingyen mutatványszámot küld a „BUDAPESTI BAZÁR” kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross-u. 22. (Budapesti Bazar-ház.)

TALÁLÓS o o o**o o o KÉRDÉS.****Miért apróhirdetés****az apróhirdetés?**

mert néhány

APRÓ sorban minden szükséges és célszerű dolgot lehet hirdetni és így valóban APRÓ pénzbe kerül csak, ha az ember

mindenféle állást

kinál vagy keres,

mindenféle terményt

kinál vagy keres,

lakást

kinál vagy keres,

mindenféle butort

kinál vagy keres,

mindenféle ipari cikket

kinál vagy keres,

a legkülönbözőbb apróbb dolgokat

kinálja vagy keresi,

mely csak APRÓ költséget bír el, Olvasóközönségünk ezer meg ezer esetben hálásan emlékezik meg arról, hogy az apróhirdetések fényes sikerrel segítik elő a **kinálat** és **kereslet** nagyarányú forgalmát. **Azért ne tessék habozni** s a mikor csak a legcsekélyebb szükség diktálja:

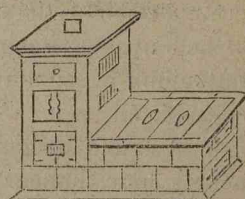
apróhirdetést

kell feladni a

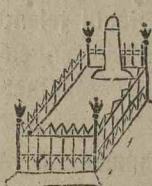
„Székely-Udvarhely”-ben.**Apró a hirdetés,****apró a költség!****Tanulónak**

ügyes fiut előnyös feltételek mellett azonnal felvesz Mészáros Lajos borbély és fodrász Székelyudvarhelyt.

Dávid Domokos
géplakatosmester

Székelyudvarhelyt, Bálint-u. 8. sz. a. (a vasuti állomással szemben)

elvállal mindenféle szakmájába vágó **lakatosmunkákat**, raktáron tart különböző **fűzőkályhákat** (sparhelt). Bárminő gépek és egyéb szakmabeli dolgok javítását lelkiismeretesen teljesíti. o o o Méltányos árak. o o o Pontos kiszolgálás

Védjegy: „Horgony”

A Liniment. Capsici comp., a 'Horgony-Pain-Expeller

egy régió bizonyult háziszerek, mely már sok év óta legjobb bedörzsölésnek bizonyult **készvényénél**, és **esésznél** és **meghűléseknél**.

Figyelemztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatossá legyünk és csak olyan eredeti üveget fogadjunk el, mely a „Horgony” védjegygyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K—80, K 1.40 és K 2.— és ügyszólván minden gyógyszerertárban kapható. — **Főraktár:** Török József gyógyszerészénél, Budapest. **Dr. Richter gyógyszerertára az „Arany oroslánhoz”,** Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

Névjegyek, Meghívók, Eljegyzési és Esküvői

vlamint **gyász-jelentések**, ugyancsak mindenféle **könyvnyomdai és könyvkötői munkálatok** izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek

Betegh Pál villamos üzemre berendezett könyvnyomtató és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 81. sz. alatt.

Vidéki megrendeléseket azonnal elinté

Az Udvarherlymegyei takarékpénztár részv.-társaság 1910. évi február 13-án délelőtt 9 órakor Székelyudvarhelyen, hivatalos helyiségében tartja

XXVIII-ik évi rendes közgyűlését.**Tárgysorozat.**

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése a lefolyt üzletéről, a mérleg megállapítása és a nyereség felosztására vonatkozó javaslata.
2. Az igazgatóságnak és felügyelő bizottságnak szabályszerű felmentése.
3. Az alapszabályok 27. és 53. §-ának és az ügykezelési szabályoknak 23., 50—65-ig és 112. §-ának módosítása.
4. A főintézetnél egy pénztári tiszt és egy segédkönyvelő, a székelykeresztúri fióknál egy gyakornoki állás rendszeresítése, javadalmak, valamint a pénztári tiszt és segédkönyvelő óvadékának megállapítása.
5. Választások 25., 27. és 90. § a értelmében.

Figyelemztetés. A közgyűlésre a t. részvénytulajdonosok azon figyelemztetéssel hivatnak meg, hogy részvényeiket, a még le nem járt szelvényekkel együtt a gyűlés megnyitásáig lehetőleg a megelőző két napn az intézet pénztáránál letenni és magukat igazoló jeggyel ellátni sziveskedjenek.

A mérleg, valamint az Igazgatóság évi jelentése a közgyűlést megelőzőleg 8 nappal az intézet helyiségében a hivatalos órák alatt a részvényeseknek rendelkezésére áll.

Székelyudvarhely, 1910. január hó 14.

Az igazgatóság.